Pasi Satokangas

B

Venäläisten matkailijoiden tarpeet 2020-luvulla

-kulutuskäyttäytymisen ja matkustusmotiivien selvitys

LAPIN AMKIN JULKAISUJA
B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 19/2019

Venäläisten matkailijoiden tarpeet 2020-luvulla -kulutuskäyttäytymisen ja matkustusmotiivien selvitys

Pasi Satokangas

Venäläisten matkailijoiden tarpeet 2020-luvulla

-kulutuskäyttäytymisen ja matkustusmotiivien selvitys

B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 19/2019

Lapin ammattikorkeakoulu
Rovaniemi 2019

© Lapin ammattikorkeakoulu ja tekijät

ISBN 978-952-316-320-1 (nid.)
ISSN 2489-2629 (painettu)
ISBN 978-952-316-321-8 (pdf)
ISSN 2489-2637 (verkkojulkaisu)

Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja
B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 19/2019

Rahoittajat: Euroopan aluekehitysrahasto,
Vipuvoimaa EU:lta, Lapin liitto
Kirjoittaja: Pasi Satokangas
Kansikuva: Pasi Satokangas
Taitto: Lapin AMK, viestintäyksikkö

Lapin ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 11 C
96300 Rovaniemi

Puh. 020 798 6000
www.lapinamk.fi/julkaisut

Lapin korkeakoulukonserni LUC
on yliopiston ja ammattikorkea-
koulun strateginen yhteenliittymä.
Konserniin kuuluvat Lapin yliopisto
ja Lapin ammattikorkeakoulu.
www.luc.fi

Sisällys

TIIVISTELMÄ 7

1. JOHDANTO 11

1.1 Työn tausta 11
1.2 Selvitystehtävä ja tutkimusmenetelmät 11

2. TAUSTATIETOJA VENÄLÄISTEN MATKAILUSTA 15

2.1 Kansainväliset talouspakotteet 15
2.2 Venäjän talouskehitys 16
2.3 Yöpymisten ja rajanylitysten kehittyminen 18

3. LAPPIIN TULEVIEN VENÄLÄISTEN MATKAILIJOIDEN MATKUSTUSMOTIIVIT JA KULUTUSTARPEET 25

3.1 Venäläisten matkailijoiden matkustusmotiivit 25
3.2 Venäläisten matkailijoiden kulutustarpeet 28

4. MUUTOKSET VENÄLÄISTEN MATKAILIJOIDEN MATKUSTUSMOTIIVEISSA JA PALVELUTARPEISSA 33

5. VENÄLÄISTEN LAPIN MATKAILUN KEHITTYMINEN LÄHIVUOSINA . 37

6. POHDINTA 43

KIRJALLISUUS 45

Tiivistelmä

Venäläisten matkailu Lappiin ja muuhun maahan, kuten Etelä- ja Kaakkois-Suomeen, lisääntyi voimakkaasti 2010-luvun alkupuolella. Yöpymisten ja rajanylitysten määrät kasvoivat jyrkästi muutaman vuoden ajan. Vuonna 2012 Lapissa tilastoitiin lähes 160 000 venäläisten yöpymistä. Vuonna 2014 alkanut poliittistaloudellinen kriisi muutti kehityksen nopeasti. Venäläisten matkailijoiden määrä väheni selvästi vuosina 2014 ja 2015. Pohja saavutettiin vuonna 2016, jolloin yöpymisiä oli vain noin 55 000. Tämän jälkeen tilanne on vakiintunut siten, että vuosien välillä ei ole nähty suuria muutoksia, vaan havaittavissa on ollut jopa lievää toipumista.

Lapin ammattikorkeakoulun hallinnoimassa RusLa – selvitys venäläisten Lappiin tulevien matkailijoiden kulutuskäyttäytymisestä ja matkustusmotiivien muutoksesta 2014 talouspakotteiden jälkeen -hankkeessa (EAKR/ Lapin liitto/ Vipuvoimaa EU:lta) tuotettiin uutta tietoa venäläisten matkailijoiden tarpeista. Vuosikymmenen alun kasvuvuosina aiheesta tehtiin runsaasti selvityksiä, mutta tuolloin tuotettu tieto on jo vanhentunutta. RusLa-hankkeessa selvitettiin, mitä ovat venäläisten matkailijoiden matkustusmotiivit ja kulutustarpeet ja mitä muutoksia niissä on tapahtunut talouspakotteiden voimaan astumisen jälkeen. Lisäksi tuotettiin ennakointitietoa venäläisten matkailun näkymistä tulevina vuosina.

Viimeisten vuosien kuluessa venäläisten matkojen tarkoitus muuttui yhä useammin lomamatkasta ostosmatkaan. Viime aikoina lomamatkojen osuus on tosin kasvanut ja ostosmatkojen osuus vähentynyt. Ostosmatkailu on yhä merkittävin syy saapua Suomeen. Sama ilmiö tuli tilastojen lisäksi ilmi myös hankkeen järjestämissä haastatteluissa. Ruplan arvon voimakas supistuminen haittaa kuitenkin venäläisten matkailua ja ostosmahdollisuuksia. Ruplan arvo oli heikoimmillaan noin puolet aiemmasta. Valuuttakurssin tasaantuminen on kuitenkin tuonut ennakoitavuutta esimerkiksi ostosmatkaa suunnitteleville venäläisille. Ostosten ohella venäläisiä kiinnostavat Lapissa muun muassa luonto ja aktiviteetit.

Poliittistaloudellisen kriisin puhjettua asetettiin useita talouspakotteita. Venäjä rajoitti erilaisten elintarvikkeiden tuontia EU:sta. Pakotteet eivät kuitenkaan koske matkustajatuontia. Kriisin liittyviä muutoksia tapahtui myös vuoden 2019 alussa, jolloin tulivat voimaan uudet matkustajavientiä koskevat rajoitukset. Aiemmin matkailijat saivat viedä Venäjälle ostokset, joiden enimmäisarvo oli 1 000 euroa tai enimmäispaino 50 kiloa. Muutoksen myötä rajoiksi asetettiin 500 euroa tai 25 kiloa.

Venäläiset arvostavat yhä suomalaista laatua, mutta kriisin vaikutuksesta ostosten määrät ovat vähentyneet. Aiemmin venäläisten hankkimien tuotteiden kirjo oli laaja, mutta nyt kaupaksi käyvät lähinnä tietyt elintarvikkeet ja edulliset käyttötavarat tai vaatteet. Venäjältä saapuu myös sellaisia matkailijoita, joilla on mahdollisuus hankkia kalliita tuotteita tai palveluja. Tähän ryhmään kuuluvia on todennäköisesti liikkeellä erityisesti vuodenvaihteeseen ajoittuvan lomasesongin aikana. Venäläiset liikkuvat lomallaan usein ryhmissä, joten he suosivat mielellään mökkimajoitusta. Ostosmatkailijat pyrkivät käyttämään edullista, 30–40 euroa yöltä maksavaa majoitusta.

Mikäli ruplan arvo säilyy tämänhetkisellä tasollaan, ja Venäjän talouskehityksessä ei tapahdu suuria suunnanmuutoksia, venäläisten matkailu Lappiin jatkunee lähivuodet nykyisessä mitassaan tai kasvaa hieman. Vaikka tilanne on haastava, kehittämistyötä on mahdollista tehdä esimerkiksi venäjänkielisiä palveluja ja tietoa tarjoamalla.

1. Johdanto

1.1 TYÖN TAUSTA

Venäläisten matkailu Lappiin kasvoi voimakkaasti 2010-luvun alkuvuosina. Kasvu taittui poliittis-taloudellisen kriisin myötä vuonna 2014 kääntyen jyrkkään laskuun. Viime vuosien aikana on nähty merkkejä venäläisten matkailun uudesta piristymisestä. Rajanylitysten ja yöpymisten määrät ovat pysytelleet samalla tasolla viime vuosina. Myös elpymistä on havaittavissa. (Rajavartiolaitos 2019a, Tilastokeskus 2019a.) Ennen kriisiä edettiin kohti EU:n ja Venäjän välistä viisumivapautta (Satokangas 2014). Voimakkaat kasvuluvut herättivät odotuksia yhä paremmasta. Kehittämisen tueksi tuotettiin myös runsaasti tietoa, esimerkiksi juuri mahdollisen viisumivapauden vaikutuksista. Kriisi muutti asetelmat nopeasti muistuttaen matkailun herkkyydestä toimintaympäristön muutoksille. Kriisin jälkeisinä vuosina venäläisiä vieraili kyllä Suomessa ja Lapissa, mutta matkailutoimijoiden huomio kiinnittyi muihin kohderyhmiin. Mieltymykset ja kulutusmahdollisuudet voivat muuttua suuresti muutaman vuoden aikana – etenkin jos lähtömaassa on meneillään voimakas murros, kuten Venäjällä viime vuosina, maan sopeutuessa talouspakotteiden kehyksiin. Tämä merkitsi sitä, että paras tietotaito venäläismatkailijoiden palvelemiseksi on todennäköisesti osittain vanhentunutta. Kun itäturismi oli edellisen kerran voimissaan, esimerkiksi ruplan kurssi oli paljon edullisempi Venäjältä saapuneen kannalta.

1.2 SELVITYSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Lapin ammattikorkeakoulu selvitti venäläismatkailijoiden tarpeita RusLa-hankkeessa (selvitys venäläisten Lappiin tulevien matkailijoiden kulutuskäyttäytymisestä ja matkustusmotiivien muutoksesta 2014 talouspakotteiden jälkeen). Lapin liiton myöntämän EAKR-rahoituksen tuellatoteutetun hankkeen selvitystehtävään kuuluivat:

- Kuvaus Lappiin tulevien venäläisten matkailijoiden matkustusmotiiveista ja kulutustarpeista
- Kuvaus muutoksista venäläisten matkailijoiden matkustusmotiiveissa ja palvelutarpeissa talouspakotteiden jälkeen
- Ennakoiva tieto venäläisten matkailijoiden matkustamisen kehityksestä tulevina vuosina.

Hankkeen selvitystehtävää ohjaavat hankkeen tavoitteista muodostetut tutkimuskysymykset, joita ovat:
mitkä vetovoimatekijät motivoivat venäläisiä matkustamaan Lappiin, mitä palveluja venäläiset käyttävät tai haluaisivat käyttää, mitä eroa Lappiin matkustavien venäläisten nykyhetken kulutustarpeissa ja matkustusmotiiveissa on verrattuna ennen vuotta 2014 alkanutta poliittistaloudellista kriisiä edeltävään aikaan ja miten venäläisten matkailu Lappiin kehittyy lähivuosien aikana?

Selvityksen tuloksilla pyritään hankesuunnitelmassa määriteltyihin vaikuttavuustavoitteisiin. Lyhyellä aikavälillä tieto Kuolan ja Pietarin alueelta tulevien matkailijoiden matkustusmotiiveista ja kulutuskäyttäytymisestä lisääntyy. Pitkällä aikavälillä matkailuyritysten liikevaihto ja kannattavuus paranevat venäläisten matkailijoiden osalta, kun yritykset huomioivat selvityksen tulokset oman toimintansa kehittämisessä. Venäläisten matkailijoiden tarpeisiin pystytään vastaamaan entistä paremmin, ao. matkailijoiden määrä kasvaa, yritysten liikevaihto kasvaa ja matkailutulo alueella kasvaa.

Jotta on mahdollista verrata muutosta poliittis-taloudellisen krisiin jälkeen, tulee olla tietoinen myös venäläisten matkailijoiden tarpeista ennen kriisiä. Erilaisissa selvityksissä ja aineistoissa on runsaasti tietoa venäläisten matkailusta 2010-luvun alkupuolelta, jolloin elettiin EU:n ja Venäjän viisumivapauden odotuksessa. Tilastot antavat tietoa kriisiä edeltävältä ja sen jälkeiseltä ajalta. Haastattelujen painopiste on nykytarpeissa, mutta myös aikaisempia tarpeita tai lähinnä muutosta on syytä pyrkiä kartoittamaan. Kun tarvittava aineisto on koossa, verrataan kriisiä edeltäviä ja seuraavia tarpeita, jotta voidaan tuoda esille mahdollinen muutos. Muutoksen esille tuomiseksi on syytä pyrkiä käyttämään vertailukelpoisia aineistoja, jotta havaitut erot eivät kerro enemmän aineistojen eroista, kuin tapahtuneesta muutoksesta.

RusLa-hankkeen työssä taustatietoina on käytetty aiempia selvityksiä ja tilastoja. Tilastoista on muodostettu aikasarjoja, jotka on esitetty graafisina kuvaajina. Selvityksessä on toteutettu kaksi kyselyä: lappilaisille matkailuyrittäjille ja matkailun kehittäjille, sekä venäläisille matkailijoille. Kyselyt olivat lomakemuotoisia ja ne analysoitiin tarkastelemalla suoria jakaumia sekä avoimia vastauksia. Venäläisille matkanjärjestäjille ja matkailun kehittäjille järjestettiin haastattelut, jotka toteutettiin puolistrukturoituja kyselylomakkeita hyödyntäen. Haastattelujen sisältö on purettu tekstiksi, jonka jälkeen on analysoitu esille tulevat teemat. Venäläisten matkailun tulevaisuutta on ennakoitu talousennusteiden, toteutuneen kehityksen, sekä kyselyissä ja haastatteluissa esille tulleiden näkemysten perusteella.

2. Taustatietoja venäläisten matkailusta

2.1 KANSAINVÄLISET TALOUSPAKOTTEET

Tässä alaluvussa käydään lyhyesti läpi poliittistaloudellisen kriisin johdosta määrättyjä talouspakotteita ja niiden mahdollista vaikutusta venäläisten kulutuskäyttäytymiseen Suomessa.

Ukrainassa puhkesi vuoden 2013 lopulla sisäpoliittinen kriisi, joka kärjistyi vuoden 2014 alun väkivaltaisuuksiin. Venäjä otti Ukrainaan kuuluvan Krimin niemimaan haltuunsa maaliskuussa 2014. Myöhemmin kriisi laajeni Itä-Ukrainaa koskevaksi konfliktiksi. Ukrainan kriisin johdosta on asetettu useita talouspakotteita.

Venäjän hallitus määräsi länsimaisia maataloustuotteita ja elintarvikkeita tuontikieltoon vuonna 2014. Tuontikielto koski Yhdysvalloista, EU:sta, Kanadasta, Australiasta ja Norjasta tuotuja tuotteita. Alkuperäinen tuontikielto koski muun muassa naudanlihaa, sianlihaa, siipikarjan lihaa, sekä siitä tehtyjä elintarvikkeita ja suolattua, savustettua tai kuivattua lihaa, kalaa ja nilviäisiä, maitoa ja maitotuotteita, vihanneksia, hedelmiä ja pähkinöitä, makkaroita ja vastaavia lihatuotteita, kasviöljystä valmistettuja tuotteita, juustoja, rahkoja ja elintarvikkeita, joissa on maitoa, ja jotka on valmistettu kasviöljystä. Tuontikielto poistui 20.8.2014 lohenpoikasten, laktoosittoman maidon ja maitotuotteiden, siemenperunoiden, sokerimaissin, herneiden, bioaktiivisten lisäaineiden ja vitamiinien osalta. Tuontikieltoa jatkettiin 25.6.2015 annetulla asetuksella, joka sisälsi myös eräitä muutoksia kielletyissä tuotteissa. Lohen, ostereiden ja simpukan poikasten tuonti vapautettiin, kun taas 1,5 % tai enemmän maitorasvaa sisältävien rasvatuotteiden tuonti kiellettiin. Tuontikielto laajeni vuonna 2015 koskemaan Albaniaa, Islantia, Liechtensteinia ja Ukrainaa. Suolan tuontikielto astui voimaan vuoden 2016 marraskuussa. Tuontikiellot ovat tällä hetkellä voimassa vuoden 2019 loppuun saakka. *Tuontikielto ei koske matkustajatuontia omaan käyttöön.* (SVKK 2018.)

Myös EU on määrännyt omia pakotteita Venäjälle. Pakotteet koskevat muun muassa eräiden venäläisten yhtiöiden rahoittamista, puolustustarvikkeiden vientiä ja määrättyjen henkilöiden matkustamisen rajoituksia (Ulkoministeriö 2018). Matkustusrajoitusten piirissä on vain pienehkö joukko henkilöitä, eikä se siis vaikuta matkustamiseen laajemmin.

Vuonna 2014 asetetut ja myöhemmin muutetut talouspakotteet eivät siis koske matkustajatuontia omaan käyttöön. Sitä vastoin tullivapaata matkustajatuontia koskevat rajat ovat muuttuneet vuoden 2019 alussa. Aikaisemmin matkustajat saivat viedä Venäjällä tavaroita tai elintarvikkeita 50 kilon tai 1 500 euron arvosta ilman tullimaksua. Vuoden 2019 alusta vastaavat rajat ovat 25 kiloa ja 500 euroa. (Yle 2018.) Matkustajatuontia koskeva sääntely on siis tiukentunut huomattavasti kuluvan vuoden aikana. Osa selvitysaineistosta on kerätty vuoden 2018 puolella, jolloin sääntelyn vaikutukset eivät olleet havaittavissa.

Pakotteisiin liittyvän sääntelyn lisäksi Venäjällä on omia kansallisia matkustusrajoituksia. Turvallisuuden kannalta keskeisissä työtehtävissä työskentelevät, rikoksista syytetyt tai rikoksista epäillyt, ehdonalanalaista tuomiota kärsivät, ulkomaanpassia hakiessa väärien henkilötietojen antamiseen syyllistyneet, sekä vähintään 10 000 ruplan velkomustuomion alaiset henkilöt kuuluvat ryhmiin, joiden matkustamista on rajoitettua, tai se on kokonaan kiellettyä (TAK Oy).

2.2 VENÄJÄN TALOUSKEHITYS

Tässä alaluvussa vastataan kysymykseen, miten Venäjän talous on kehittynyt viime vuosina ja miten talouden on arvioitu kehittyvän lähitulevaisuudessa. Globaali, valtion tasoinen ja alueellinen talous puitteistavat yksilön ansainta- ja kulutusmahdollisuuksia, vaikuttaen osaltaan matkapäätösten tekemiseen.

Venäjän taloustilanne heikentyi vuosien 2013–2014 aikana. Negatiiviseen kehitykseen vaikuttivat öljyn hinnan ja ruplan kurssin voimakas laskeminen sekä Ukrainan kriisi. (Kaitila & Kotilainen 2015, 7.) Poliittistaloudellinen kriisi on jatkunut 2010-luvun toisella puoliskolla, ja ruplan arvo on yhä heikko suhteessa euroon.

Venäjän talous kasvoi yli 2 % vuoden 2018 aikana, mutta vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen aikana kasvu oli vain 0,5 %. Vuodelle 2019 laadittujen ennusteiden mukaan talous kasvaisi 1,1–1,5 %. (Bofit 2019a.)

Vuonna 2018 Venäjän talouden kasvua tukivat öljyn hinnan nousu ja ruplan heikkeneminen, jotka kasvattivat budjettituloja sekä nettovientiä. Jalkapallon MM-kilpailut loivat kysyntähuipun matkailualan yrityksille. Näiden ohella kaasuteollisuuden investointihankkeet etenivät. Yritysten lainakannan supistumisen päättyminen ja kotitalouksien voimistunut lainakannan kasvu paransivat pankkisektorin tuloksia. (Bofit 2019b.)

Reaalipalkkojen kehitys oli vuoden 2019 alussa edellistä vuotta hitaampaa, kesäkuussa 2019 reaalipalkat olivat 2,3 % korkeammalla verrattuna edellisen vuoden samaan ajankohtaan. Väestön reaalitulot ovat supistuneet noin prosentin verrattaessa vuosien 2018 ja 2019 ensimmäistä puolta. Kesäkuussa 2019 kotitalouksien lainakanta oli 23 % suurempi, kuin vuotta aikaisemmin. Velkaantuminen on herättänyt huolta erityisesti kulutusluottojen kohdalla. Maailmantalouden kasvun hidastuminen vaikuttaa osaltaan Venäjän talouskasvun hidastumiseen, näkyen maan viennin vähenemisenä. Venäjän talouden odotetaan piristyvän hieman vuoden 2019 toisen puoliskon aikana johtuen muun muassa julkisen kulutuksen voimistumisesta. (Bofit 2019a.)

Venäjän talouden ennustetaan kasvavan noin 1,5 % vuodessa lähivuosien aikana. Arvonlisäveron korotus ja inflaation kiihtyminen hidastavat yksityistä kulutusta. Investoinnit eivät todennäköisesti ole lisääntymässä, joten vuoden 2019 kasvu perustuu lähinnä nettovientiin. Valtiojohtoiset suuret investointihankkeet käynnistynevät vuosina 2020–2021, mikä nostaa hieman talouden kasvuvauhtia. Ennuste perustuu määrätyille oletuksille talouden toimintaympäristöstä. Keskeisin olettamus on, että talouspolitiikan linja ei muutu. Talouspoliittisena linjana on suosia kotimaisia tuotteita ja palveluja ja ylläpitää mahdollisimman suurta riippumattomuutta ulkomaista. Toinen pääoletus koskee raakaöljyn maailmanmarkkinahintaa, jonka pohjana käytetään markkinoiden futuurihintaa maaliskuulta 2019. Ennusteet perustuvat oletukseen, jonka mukaan öljyn hinta pysyy lähivuodet hieman yli 60 dollarissa tynnyriltä, ja maailmantalous kasvaa kohtuullisen vakaasti. (BOFIT 2019b.)

Venäjä on maailman toiseksi suurin öljyntuottajamaa (BP 2019). Arvioiden mukaan öljy yhdessä maakaasun kanssa ovat vastanneet 2000-luvulla noin viidennestä Venäjän bruttokansantuotteesta. Valtiontalouden tuloista osuus on ollut lähes 30 % ja vientitulosta yli puolet. (Simola & Solanko 2017.) Kuvasta 1 havaitaan, että raakaöljyn hinta laski voimakkaasti vuoden 2014 aikana. Vuosina 2017 ja 2018 hinta kohosi selvästi, mutta on laskenut taas vuoden 2019 aikana. (Taloussanomat 2019.)

Danske Bank ennustaa Venäjän talouden kasvavan 1,3 % vuonna 2019 ja 1,4 % vuonna 2020. Pankki laski kasvuennustettaan vuoden 2018 aikana. Geopoliittisten riskien toteutuminen voi tehdä kasvusta ennakoitua pienempää. Ennusteita on muutettu Venäjän muuttuneen rahapolitiikan, uusien pakotteiden riskin ja kehittyvien markkinoiden epävarmuuden jatkumisen johdosta. Jos uusia pakotteita ei aseteta, rupla voi vahvistua selvästi. (Danske Bank 2018.)

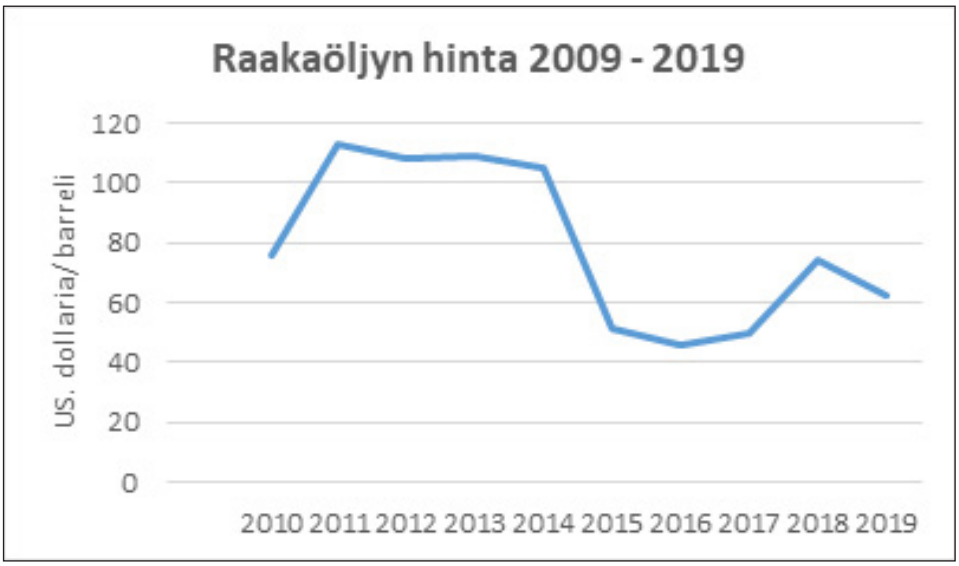

Kuva 1. Raakaöljyn hinta 2009 – 2019

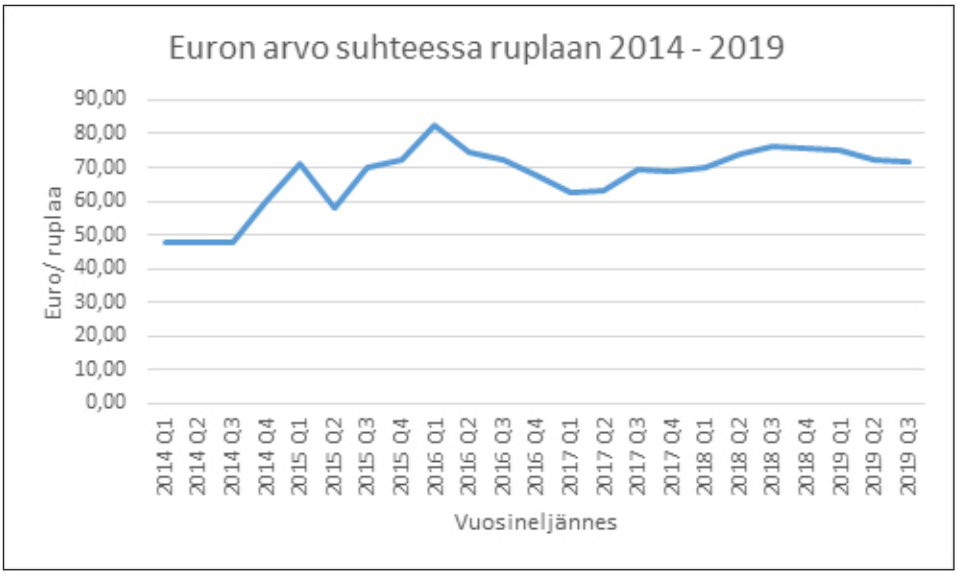

Kuva 2. Euron arvo suhteessa ruplaan 2014 - 2019

Kuvassa 2 on esitetty ruplan arvon kehittyminen tarkastelujaksolla 2013–2019 (Suomen pankki 2019). Kuvasta voidaan havaita, että ruplan arvo ei ole käytännössä vahvistunut viimeisen kahden vuoden aikana. On huomattava, että taulukko kuvaa, kuinka monta ruplaa yhdellä eurolla saa. Ruplan heikentyminen näkyy kuvassa siis käyrän kohoamisena ylöspäin ja vahvistuminen käyrän laskemisena.

Lähes kaikki taloutta seuraavat tahot niin Venäjällä kuin muualla näkevät maan talouden nopean kasvun olevan ohi. Nopea kasvu 2000-luvun alussa pysähtyi vuoden 2012 tienoilla ja tämän jälkeen Venäjän bruttokansantuote on kasvanut maailmantaloutta hitaammin.

Venäjän talouden ennakoidaan kasvavan lähivuosina maltillisesti. Kasvuodotukset perustuvat oletuksiin, joiden mukaan talouden toimintaympäristö pysyy lähivuosina suhteellisen vakaana. Mikäli talouspakotteet eivät laajene ja öljyn sekä ruplan arvo säilyvät ennallaan, edellytykset maltilliselle talouskehitykselle ovat olemassa.

2.3 YÖPYMISTEN JA RAJANYLITYSTEN KEHITTYMINEN

Tässä alaluvussa vastataan kysymykseen, miten venäläisten matkailu Lappiin on kehittynyt viime vuosina. Venäläisten matkailu Suomeen kehittyi 2010-luvun alussa voimakkaasti, nostaen elinkeinoelämän odotukset korkealle. Kehitys kääntyi toiseen suuntaan vuoden 2014 poliittistaloudellisen kriisin myötä. Kuvasta 3 havaitaan, että venäläisten yöpymisten määrä lisääntyi Suomessa hieman yli miljoonasta yli 1,6 miljoonaan vuosien 2010 ja 2014 välillä. (Tilastokeskus 2019a.)

Venäläismatkailijoiden määrä kasvoi Lapissa kuvan 4 mukaisesti noin 87 000 yöpymisestä yli 150 000 yöpymiseen 2010-luvun alussa. Vuonna 2014 alkanut muutos on ollut raju, mutta yöpymiset eivät ole vähentyneet enää vuonna 2018. (Tilastokeskus 2019a.)

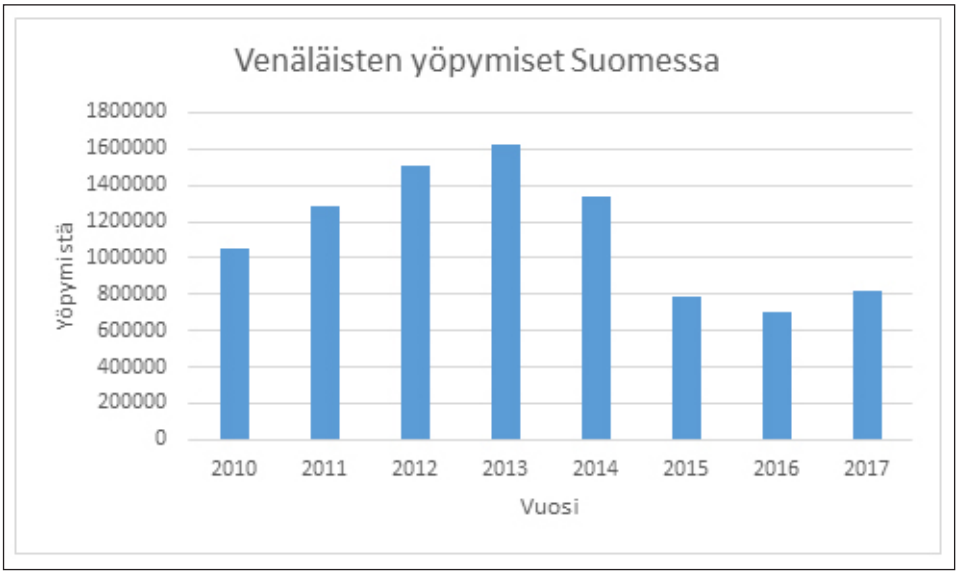

Kuva 3. Venäläisten yöpymiset Suomessa

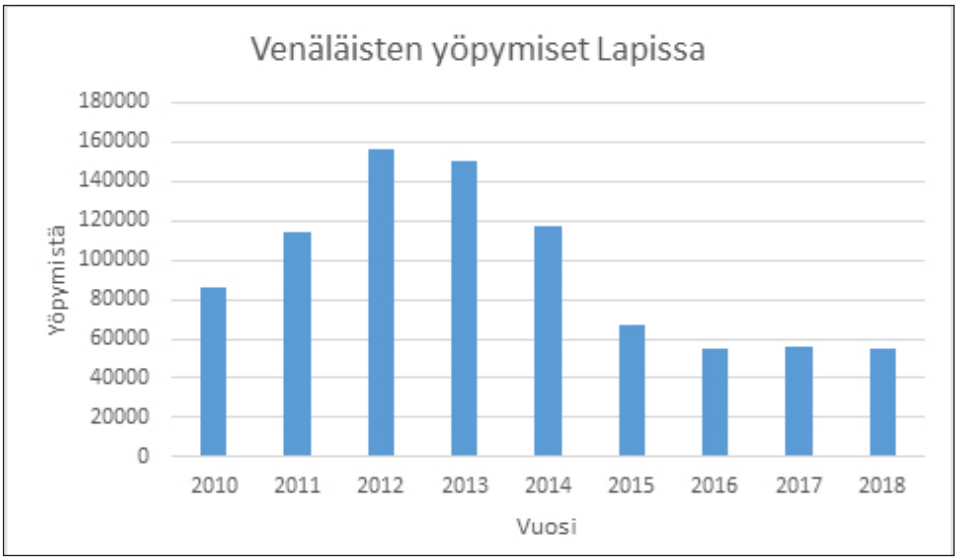

Kuva 4 Venäläisten yöpymiset

Venäläisten yöpymiset Lapissa kasvoivat kuvan viisi mukaisesti 2010-luvun alussa jopa lähes 40 % vuodessa, mutta vähenivät vuonna 2015 yli 40 %. Koko maassa kasvu oli maltillisempi ja lasku alkoi aiemmin. Vuodesta 2014 kehitys on ollut aluksi samankaltainen molemmilla alueilla, mutta tämän jälkeen koko maa on päässyt Lappia voimakkaammalle kasvu-uralle. Vuonna 2018 kehitys alueilla on yhdentynyt. (Visit Finland 2019a.)

Kuvasta 6 havaitaan, että venäläisten osuus ulkomaalaisten yöpymisistä oli Lapissa suurimmillaan lähes 16 % vuonna 2012, mutta viime vuosina osuus on vähentynyt muutamaan prosenttiin (Visit Finland 2019a). Lapin matkailuelinkeino on koko maata vähemmän riippuvainen venäläisistä asiakkaista. Koko maassa venäläisten osuus ulkomaisista yöpymistä oli suurimmillaan yli neljänneksen. Viime vuosina osuus on pienentynyt lähelle samaa tasoa, mitä se oli Lapissa vuonna 2012. Venäläisten suhteellisen osuuden vähenemiseen vaikuttaa luonnollisesti muiden kansallisuuksien

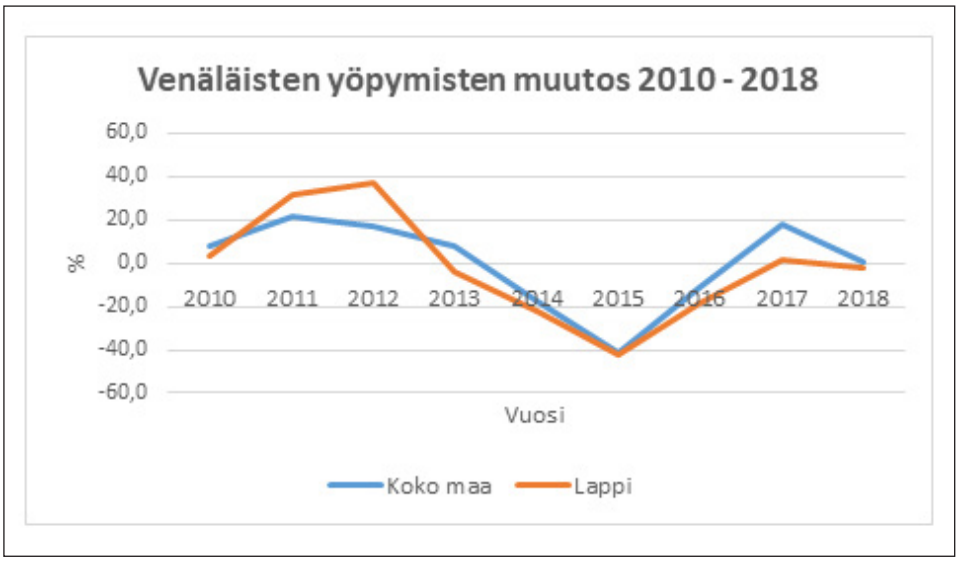

Kuva 5. Venäläisten yöpymisten muutos 2010 - 2018

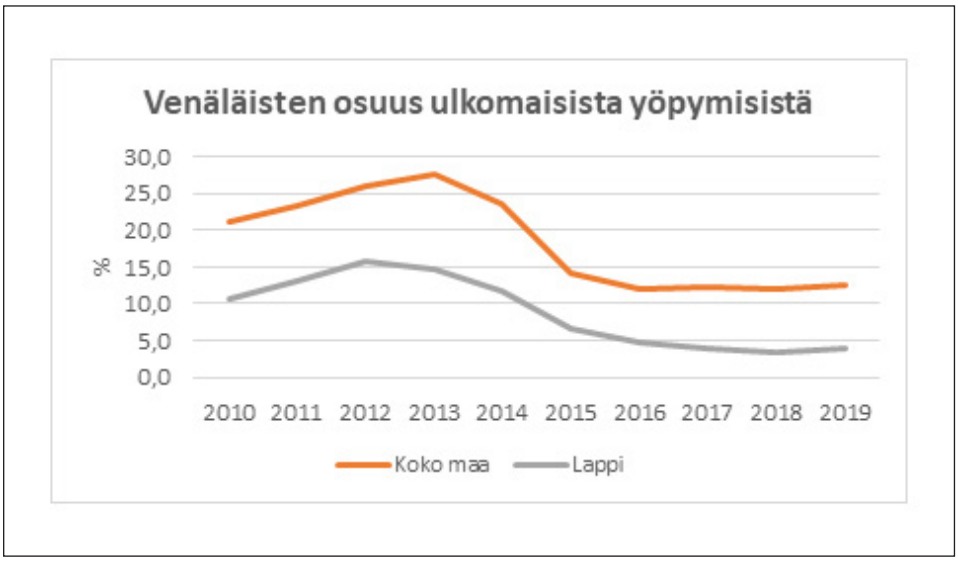

Kuva 6 Venäläisten osuus ulkomaisista yöpymisistä

matkailun kehitys. Lapissa matkailu on kasvanut viime vuosina voimakkaasti muun muassa Aasiasta tulevien asiakkaiden ansiosta.
Kuvassa seitsemän on esitetty vasemmalla akselilla (pylväskuvaajat) venäläisten yöpymisten kehitys Lapissa ja oikealla akselilla (viivadiagrammi) ruplan kurssin kehitys. Ruplan arvoa kuvataan esittämällä, kuinka monta euroa yhdellä ruplalla saa.

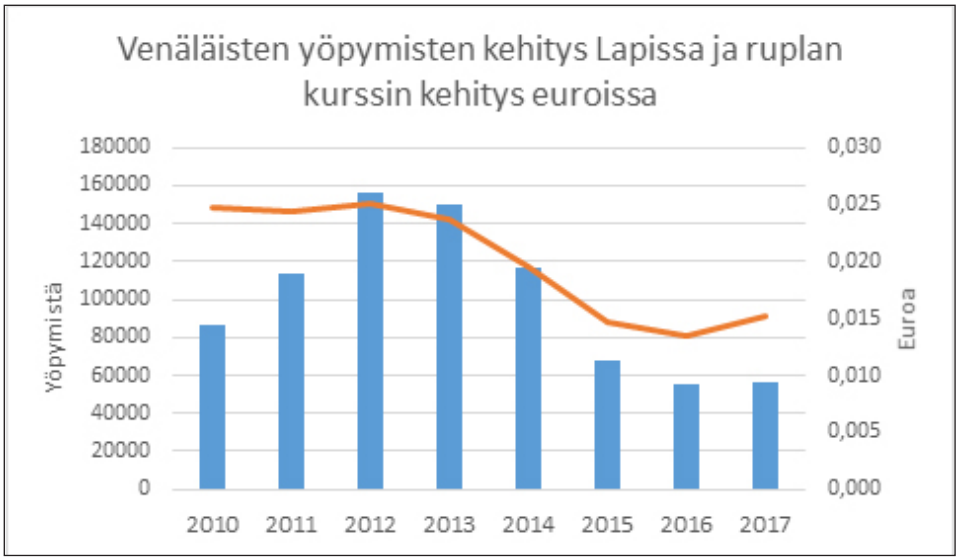

Kuva 7 Venäläisten yöpymiset Lapissa ja ruplan kurssin kehitys

Ruplan pienestä arvosta johtuen euroissa esitetyt luvut ovat desimaaleja. Ruplan kurssi on laskettu vuosikeskiarvoina kuukausikeskiarvojen pohjalta. Kuva hahmottaa ruplan ja venäläisten matkailukysynnän välistä yhteyttä. (Visit Finland 2019a; Suomen pankki 2019.)

Yöpyjien lisäksi Lapissa käy myös sellaisia venäläisiä, jotka eivät yövy Suomessa. Kuvassa kahdeksan esitetyt rajanylitystilastot kertovat yöpyjien ohella päiväkävijöistä. Lapin itärajalla on kaksi rajanylityspaikkaa, Inarin kunnassa sijaitseva Raja-Jooseppi ja Sallan Kelloselkä. Kuvasta havaitaan, että molempien rajanylitysmäärät ovat vähentyneet noin puoleen vuosien 2013 ja 2018 välillä. Viimeisten kolmen vuoden aikana rajanylitysmäärät ovat tosin vakiintuneet ja jossakin tapauksessa jopa kasvaneet. (Rajavartiolaitos 2019a.) Koska tarkastellaan venäläisten matkailua, pelkkä rajanylitysten lukumäärä ei vielä kerro riittävästi. Rajanylittäjät eivät ole pelkästään venäläisiä, vaan joukossa on myös muita kansalaisuuksia edustavia, kuten suomalaisia. Vuoden 2019 alussa Raja-Joosepin rajanylittäjistä 83,9 % oli venäläisiä (Rajavartiolaitos 2019b). Sallassa vastaava luku oli 66,6 %. (Rajavartiolaitos 2019c). Vuonna 2013 venäläisten osuus rajanylittäjistä oli Raja-Joosepissa 87 % ja Sallassa 69 % (Rajavartiolaitos 2014). Vaikka venäläisten osuus rajanylittäjistä on siis hieman pienentynyt, suomalaiset edustavat yhä selvää vähemmistöä.

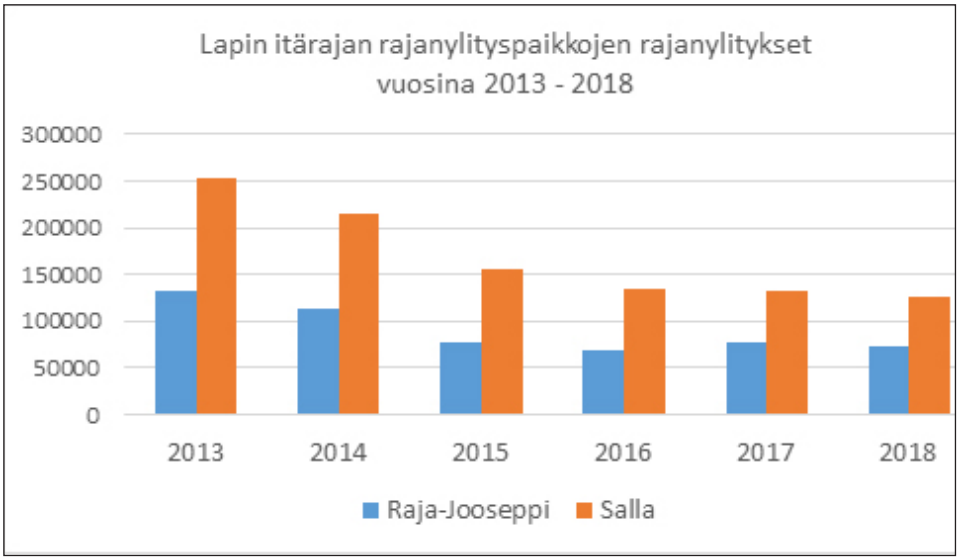

Kuva 8 Lapin itärajan rajanylityspaikkojen rajanylitykset

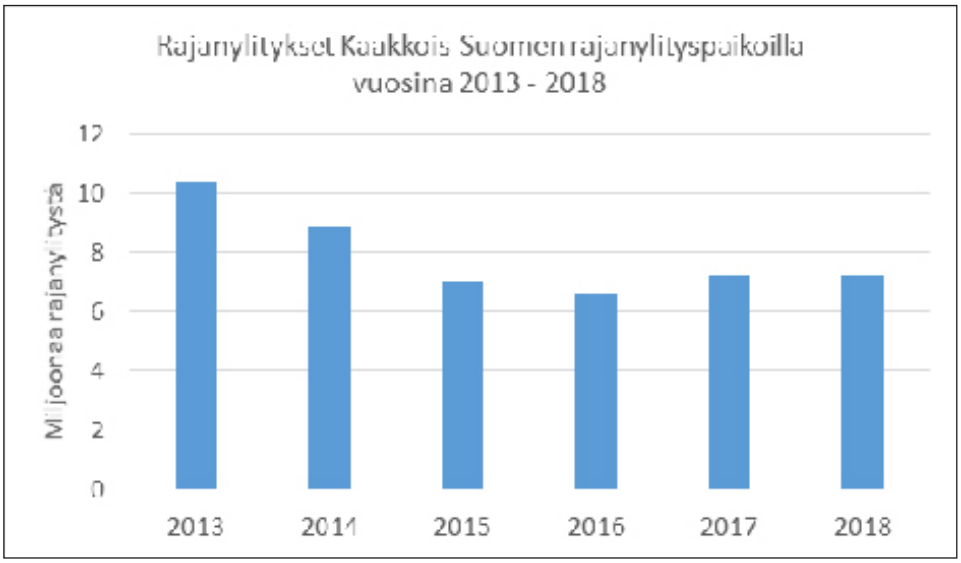

Kuva 9 Kaakkois-Suomen rajanylityspaikkojen rajanylitykset

Suurin osa Suomen itärajan ylittäjistä käyttää Kaakkois-Suomen rajanylityspaikkoja. Tämä johtuu luonnollisesti siitä, että Suomen kaakkoisrajan lähellä on muun muassa Pietarin suurkaupunki. Kuvasta havaitaan, että rajanylitysten lukumäärä on vähentynyt noin 30 % vuosien 2013 ja 2018 välillä. Vertailtaessa Kaakkois-Suomen rajanylitysmäärien kehittymistä Lapin itärajan vastaaviin, huomataan, että kehitys molemmilla alueilla on ollut pääpiirteissään vastaavaa. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että venäläis-

ten matkailijoiden väheneminen Lapissa johtuu kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuneista muutoksista, eikä juuri maakunnan vetovoimaisuuden vähenemisestä.

Kansainvälisen tilauslentoliikenteen venäläisten matkustajien määrä on vähentynyt Suomessa vuosien 2013–2016 aikana noin 20 000 matkustajasta alle 10 000 matkustajaan. Vuosina 2017 ja 2018 määrät kasvoivat, mutta olivat edelleenkin noin 10 000 matkustajan tuntumassa. Poikkeuksena monista muista venäläisiä matkailijoita koskevista tilastoista, kansainvälisen reittiliikenteen venäläisten matkustajien määrä Suomessa on kasvanut vuosien 2013 ja 2018 välillä huomattavasti. Vuonna 2013 matkustajia oli noin 260 000 ja vuonna 2018 noin 510 000. Yksi selitys ilmiölle on vaihtomatkustajien määrän huomattava kasvu. Vuosittain tuhannet Venäjältä lähtevät matkustavat Helsingin kautta jatkaakseen matkaa johonkin kolmanteen maahan. (Finavia 2019a.) Rautateiden kansainvälinen kaukoliikenne Suomen ja Venäjän välillä on vähentynyt noin 600 000 matkustajasta noin 430 000 matkustajaan vuosien 2013 ja 2015 välillä. Vuonna 2016 matkustajien määrä oli puolestaan noin 550 000. Tilastointitapojen muutosten vuoksi tiedot eivät kuitenkaan ole keskenään vertailukelpoisia. (Väylävirasto 2019.)

On huomattava, että erityisesti ostosmatkoille, mutta myös lomalle Lappiin saapuvat venäläiset käyttävät usein omaa autoa tai linja-autokuljetusta. Näillä välineillä tehtyjen matkojen kehitystä kuvaavat esimerkiksi Lapin itärajan raja-asemien rajanylitysluvut, joissa on havaittavissa vastaavaa kehitystä, kuin lento- ja junaliikenteessä.

3. Lappiin tulevien venäläisten matkailijoiden matkustus-motiivit ja kulutustarpeet

3.1 VENÄLÄISTEN MATKAILIJOIDEN MATKUSTUSMOTIIVIT

Tässä alaluvussa vastataan kysymykseen, mitkä vetovoimatekijät motivoivat venäläisiä matkustamaan Lappiin? Kuvasta 9 havaitaan, että venäläisten Suomeen tekemien lomamatkojen määrä on vähentynyt selvästi vuoden 2014 jälkeen. Tuttavavierailujen ja kauttakulkumatkojen määrä on pysytellyt noin 10 % lähellä vuosien 2014 ja 2017 välillä. Työmatkojen osuus on ollut suurimmillaan 10 % tuntumassa, mutta palannut lopulta muutaman prosentin tasolle. Yleisin matkan tarkoitus on ostos- tai muu matka, joiden osuus matkoista lisääntynyt vuoden 2014 jälkeen lähinnä lomamatkojen vähentymisestä johtuen.

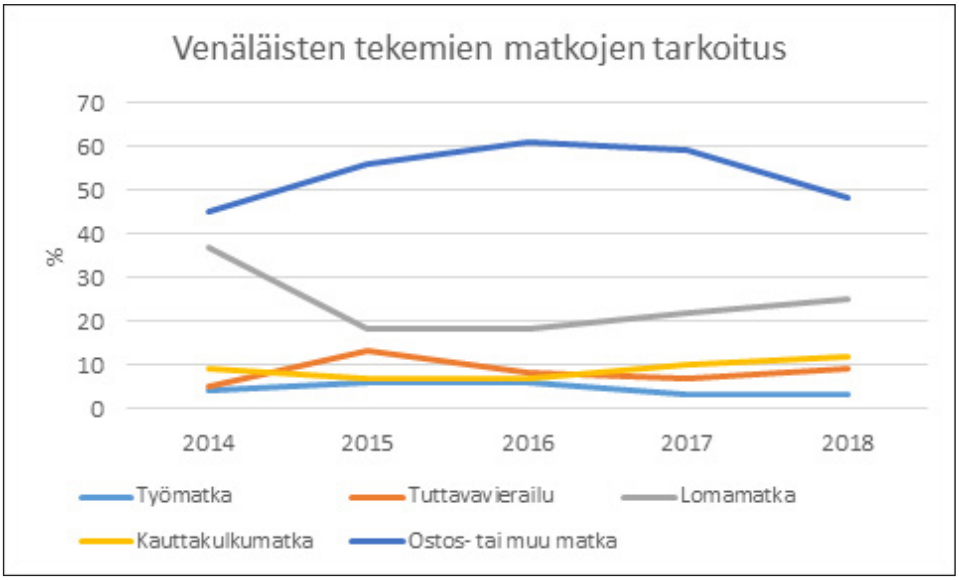

Kuva 10 Venäläisten tekemien matkojen tarkoitus prosentteina
(Visit Finland 2015; 2016, 2017; 2018a; 2019b)

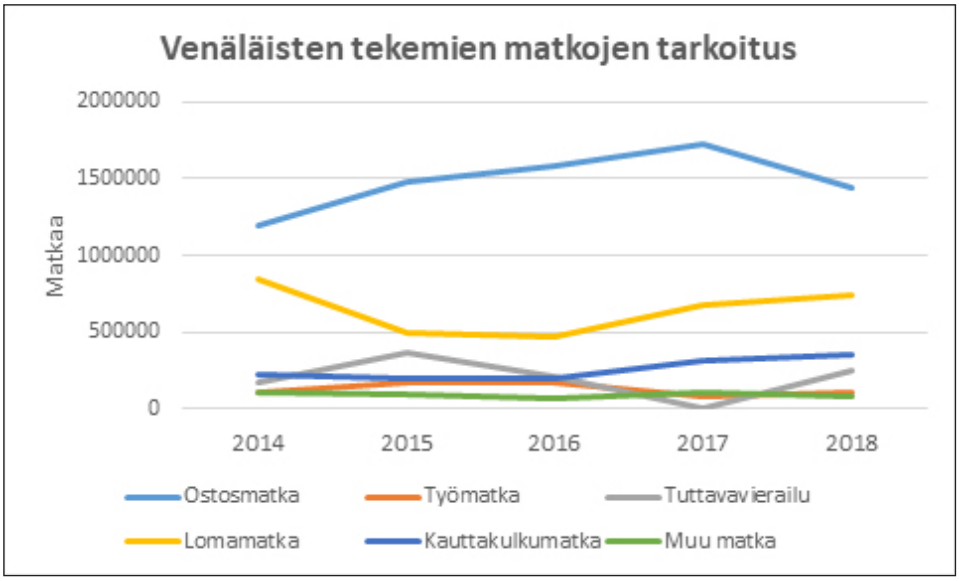

Kuva 11 Venäläisten tekemien matkojen tarkoitus matkoissa mitattuna (Visit Finland 2015; 2016; 2017; 2018a; 2019b)

Tarkasteltaessa venäläisten Suomeen tekemien matkojen tarkoitusta lukumäärillä, huomataan, että ostosmatkalla olevien määrä on kasvanut vuosien 2014 ja 2017 välillä. Lomamatkalla olevien määrä on vähentynyt vuosina 2015 ja 2016, mutta lisääntynyt vuonna 2017. Tuttavavierailulla olevien lukumäärä on vaihdellut voimakkaasti ja supistunut minimitasolle vuonna 2017. Kauttakulkumatkalla ja muulla matkalla olevien määrät ovat pysyneet suhteellisen vakaina neljän vuoden aikana.

Venäläisistä Suomeen saapuvista lomailijoista 54 % pitää matkaansa enemmän rauhoittumisena, kuin seikkailuna. Muilla Suomeen saapuvilla ulkomaisilla lomamatkailijoilla vastaava luku on 40 %. Venäläisistä 61 % haluaa mieluummin viettää aikaansa oman seurueen kanssa, kuin tavata uusia ihmisiä. Muilla ulkomaalaisilla lomailijoilla vastaava luku on 51 %. (Visit Finland 2018b.) Suurin osa venäläisistä haluaa siis enemmän rauhaa ja rentoutumista, kuin seikkailua. Tulosten mukaan on kuitenkin olemassa myös niitä venäläisiä, jotka ovat enemmän kiinnostuneita seikkailusta.

Tausta-aineistojen perusteella venäläisten Suomeen tekemien matkojen motiivit ovat muuttuneet selvästi kriisin aikana. Erityisesti lomamatkojen suosio on vähentynyt, kun taas ostosmatkailu on jopa lisääntynyt. Pätevätkö samat havainnot Lapissa?

Kuvassa 12 on esitetty, miten venäläisten yöpymiset jakautuivat suhteellisesti kuukausien välillä vuonna 2018 koko maassa ja Lapissa (Tilastokeskus 2019b). Kuvasta havaitaan, että joulun ja uuden vuoden sesonki on Lapissa selvästi merkittävämpi verrattuna koko maahan. Lapissa yöpyvien venäläisten vierailuista peräti 40 % ajoittuu tammikuulle. Alkuvuosi on merkittävä myös koko maan tarkastelussa. Kuvasta erottuu kuitenkin varsin selvä profiili, talvi on Lapille muuta maata tärkeämpi ja kesä taas koko maassa Lappia suositumpi. Lomamatkailu painottunee matkan motiiveista

Kuva 12 venäläisten yöpymisten jakautuminen kuukausittani vuonna 2018

Lapissa siis koko maata enemmän. Kun tarkastellaan rajanylityksiä Lapin itärajan kahdella raja-asemalla, Raja-Joosepissa ja Sallassa, huomataan, että vaihtelu talvi- ja kesäkuukausien välillä ei ole niin suurta, kuin yöpymisten kohdalla (Rajavartiolaitos 2019d). Yöpyvien venäläisten ohella Lapissa vieraileekin myös päiväkävijöitä, joiden liikkuminen jakautuu tasaisemmin kuukausien välille. Rajanylitystilastot kuvaavat molempiin ryhmiin kuuluvia. Pelkästään yöpymisiin painottuvat tarkastelu antaisi todennäköisesti Lappiin suuntautuvasta venäläisten lomamatkailusta korostuneen kuvan. Rajanylitystilastojen perusteella maakunnassa käy ympäri vuoden venäläisiä, joista monien matkustusmotiivi todennäköisesti liittyy ostoksiin.

Matkustusmotiiveja käsitellään seuraavaksi hankkeen selvityksessä kerättyjen aineistojen pohjalta. Yksi aineistoista kerättiin matkailun kehittäjille ja matkailuyrittäjille suunnatulla kyselyllä. Sähköisenä toteutettu kysely järjestettiin vuoden 2018 lopulla ja siihen kertyi yhteensä 18 vastausta. Vastaajista puolet toimi Itä-Lapissa, kolmasosa Tunturi-Lapissa ja loput muualla Lapissa tai useassa toimipaikassa. Yli 80 % osallistujista edusti perinteisiä matkailuelinkeinoja, eli majoitus- ja ravitsemistoimialaa tai huvi- ja virkistystoimialaa. Loput vastauksista jakautuivat vähittäiskaupan ja matkailun kehittäjien kesken.

Selvityksen keskeisimpiin tutkimustehtäviin kuuluu venäläismatkailijoiden tarpeiden kartoittaminen. Tarpeisiin liittyvät osaltaan vetovoimatekijät, jotka houkuttelevat matkailijoita tekemään matkapäätöksen. Yrittäjien ja kehittäjien kyselyssä merkittävimpinä nousivat esiin luonto, ohjelmapalvelut ja aktiviteetit, hyvinvointipalvelut, ostosmahdollisuudet sekä juhlat ja tapahtumat. Kulttuurikohteiden ja makuelämysten vetovoimaisuus jakoi mielipiteitä, mutta niillä nähtiin kuitenkin jonkin verran merkitystä. Ostosmahdollisuuksien koettiin olevan selvästi vahvin vetovoimatekijä.

Hankkeessa järjestettiin venäläisten matkailijoiden haastatteluja Rovaniemellä. Matkailijoiden mielestä ostosmahdollisuudet muodostivat tärkeimmän vetovoimatekijän. Ohjelmapalvelut, ruoka ja luonto muodostivat toiseksi kiinnostavimpien vetovoimatekijöiden joukon. Myös nähtävyydet, kulttuuri ja tapahtumat nähtiin hyvin vetovoimaisina. Ravintoloiden vetovoimaisuus nähtiin kohtalaisena. Vähiten kiinnostusta herättivät hyvinvointipalvelut.

Selvityksessä järjestettiin haastatteluja venäläisille matkanjärjestäjille ja matkailun kehittäjille Murmanskissa ja Pietarissa. Haastatteluihin osallistui yhteensä seitsemän henkilöä, jotka edustivat viittä organisaatiota. Vastaajat näkivät ostosmatkailun selvästi suosituimmaksi motiiviksi Suomeen saapumiselle. Muut vetovoimatekijät eivät erottuneet toisistaan yhtä selvästi. Luonnossa liikkuminen ja erilaiset aktiviteetit saivat kuitenkin lukuisia mainintoja. Kalastus, hiihto, laskettelu ja golf kiinnostavat useita venäläisiä. Vetovoimatekijät riippuvat luonnollisesti vuodenajasta. Joulupukki kiinnostaa erityisesti uuden vuoden aikana, ohjelmapalvelut, kuten moottorikelkkailu ja koirasafarit puolestaan laajemminkin talvella. Ulkoiluaktiviteetit eivät välttämättä vaadi varta vasten tehtyjä rakenteita, mutta erilaisia lajeja tukevan infrastruktuurin puuttuminen tuli esille yhtenä syynä sille, että monet venäläiset tulevat harrastamaan Suomeen.

Perinteiset nähtävyydet, joihin lukeutuvat esimerkiksi museot, koetaan yhä vetovoimaisina. Myös suomalaiset tapahtumat kiinnostavat venäläisiä. Muita motiiveja Suomeen saapumiselle olivat läpikulkumatkat ja viisumiteknisiin seikkoihin liittyvät matkat. Ensimmäisten kohdalla Venäjältä saapunut voi lentää esimerkiksi Helsingin kautta kolmanteen maahan halvemman lentotarjonnan vuoksi. Jälkimmäisten tapausten kohdalla matkustaja hakee Suomen myöntämää viisumia Schengen-alueelle, vaikka aikoo matkustaa esimerkiksi Etelä-Eurooppaan. Suomen myöntämä viisumi voi olla venäläisille helpompi saada, kuin varsinaisen kohdemaan. Suomen myöntämän viisumin käyttäminen edellyttää kuitenkin ainakin lyhyttä Suomessa vierailua.

3.2 VENÄLÄISTEN MATKAILIJOIDEN KULUTUSTARPEET

Tämän alaluvun tutkimuskysymys on, mitkä ovat Lappiin saapuvien venäläisten matkailijoiden kulutustarpeet, eli mitä palveluja venäläiset käyttävät tai haluaisivat käyttää? Kulutustarpeita tarkastellaan myös rahankulutustietojen kautta.

Kehitys 2010-luvun alussa osoitti, että venäläisten matkailussa on runsaasti potentiaalia. Ukrainan kriisiä ja sitä seuranneita talouspakotteita voidaan pitää yhtäältä poikkeustilana, jonka jälkeen matkailu voi taas lisääntyä ehkä samalle tasolle, mitä se oli joitakin vuosia sitten. Toisaalta on syytä todeta, että kriisin vaikutuksia ei ole syytä aliarvioida, eikä sen päättymisestä ole vielä varmuutta.

Itä-Suomen yliopisto kokosi vuonna 2016 venäläisten matkailua koskevaa selvitystietoa. Raportin tavoitteena oli muodostaa kuva venäläisistä matkailijoista ja matkailupotentiaalista Saimaan alueen markkinoinnin näkökulmasta. Venäläisten markkinoiden analysointi on vaikeaa jatkuvien muutosten vuoksi, ja lähestulkoon kaikki ennen vuotta 2014 tuotettu tieto on vanhentunutta. (Pasanen & Pesonen 2016, 2.)

Venäläiset arvostavat perinteisiä arvoja, kuten työtä ja perhettä. Myös kulttuuri on tärkeää venäläisille. Venäläiset matkustavat usein suurissa seurueissa, joihin voi kuulua useampi sukupolvi. Venäläisten ajatteluun kuuluu, että he kokevat olevansa vieraina lomakohteissaan. Tämä olisi huomioitava tarjottavassa palvelussa – odotukset tulisi mielellään ylittää, ja erilaisiin pyyntöihin tulisi reagoida nopeasti. Rentoutuminen kiireettömässä ilmapiirissä on venäläisten mieleen. Erityisiä elämyksiä arvostetaan ja haetaan matkoilta. Suomalainen sauna on hyvä esimerkki tällaisesta elämyksestä. Kiireettömyyden ohella arvostetaan myös aktiviteetteja. Venäläisistä jopa 95 % arvostaa multiaktiviteettilomia. (Pasanen & Pesonen 2016, 2.)

RusLa-hankkeen kyselyssä matkailuyrittäjille ja matkailun kehittäjille mainittiin useimmin erilaiset aktiviteetit ja ohjelmapalvelut, kuten moottorikelkka- ja koirasafarit, kalastaminen, hiihto ja laskettelu. Myös kylpylät ja kaupat tulivat esille. On huomattava, että matkailija on usein kiinnostunut kokemaan monia aktiviteetteja saman matkan aikana. Tämä tuli esille sekä Rusla-hankkeen kyselyssä että Itä-Suomen yliopiston selvityksessä. (Pasanen & Pesonen 2016, 2.)

Kuten vetovoimatekijöitä käsittelevässä kohdassa tuli aiemmin esille, Lapissa vierailleiden venäläisten palvelutarpeet koskevat erityisesti ostosten tekemistä. Suurin osa RusLa-hankkeen kyselyyn vastanneista venäläismatkailijoista oli tyytyväisiä maakunnan palvelutarjontaan. Puutteeksi koettiin venäjänkielisen tiedon ja palvelujen vähäisyys sekä liian rajatut aukioloajat. Monet vastaajista kertoivat myös ruplan heikon kurssin ja kotimaansa vaikean taloustilanteen tekevän Suomen hintatasosta liian korkean.

Matkanjärjestäjien ja matkailun kehittäjien haastattelut lähinnä vahvistivat muista lähteistä esille tulleita tietoja palvelutarpeista. Ostokset, joulupukki ja ulkoilmaaktiviteetit mainittiin useita kertoja. Ylipäätään venäläisiä kiinnostavat usein ne asiat, joita ei ole mahdollista tehdä heidän kotimaassaan. Venäjällä on samankaltainen luonto, mutta ei välttämättä ulkoiluharrastuksissa tarvittava infrastruktuuria. Lomamatkalla olevat suosivat mökkimajoitusta, jossa on mahdollista saunoa ja laittaa itse ruokaa edullisesti. Runsaat tilat mahdollistavat suurempienkin seurueiden yöpymisen. Yksi vastaajista näki, että majoitushintojen tulisi olla puolet nykyisestä tasosta, jotta venäläiset matkailijat palaisivat Suomeen runsaammin joukoin. Edulliselle, 30–40 euroa yöltä maksavalle majoitukselle, on eniten kysyntää ainakin Kuolan alueelta saapuvien joukossa. Asuntojen vuokraaminen alustatalouden kanavien kautta on yleistynyt venäläisten keskuudessa. Työmatkalaiset tarvitsisivat ainakin Pietarissa järjestettyjen haastattelujen perusteella lisää viiden tähden hotelleja.

Suomi ja Lappi kilpailevat venäläisten suosiosta esimerkiksi Turkin kanssa. Suomessa ilmasto on samankaltainen, kuin lähiseudulla Venäjällä, eikä tarjoa enemmän lämpöä tai aurinkoa. Viikon loma Turkissa maksaa suunnilleen saman verran, kuin pitkä viikonloppu Suomessa, joten edullisempaa hintaa ja lämpöä vastaan on kilpailtava muilla vahvuuksilla. Kaupoista edulliset ostoskeskukset, joita on rakennettu Kaakkois-Suomeen, vastaavat hintatasoltaan venäläisten tarpeisiin.

Ostosmatkailun merkitys tuli selvityksessä esille erityisen vahvana vetovoimatekijänä. Poliittis-taloudellinen kriisi aiheutti huomattavia muutoksia ostoskäyttäy-

tymiseen jo vuonna 2015. Näitä on käsitelty tarkemmin raportin neljännessä luvussa. Kriisin liittyviä muutoksia tapahtui myös vuoden 2019 alussa, jolloin tulivat voimaan uudet matkustajavientiä koskevat rajoitukset. Aiemmin matkailijat saivat viedä Venäjälle tullivapaasti ostokset, joiden enimmäisarvo oli 1 000 euroa tai enimmäispaino 50 kiloa. Muutoksen myötä rajoiksi asetettiin 500 euroa tai 25 kiloa. Haastateltavan tavaratalon myyjän mukaan myös tämä muutos on näkynyt välittömästi kaupassa.

> *”Meillä on aika paljon kanta-asiakkaita, venäläisiä. Jos ennen oli muutama kärry täynnä, niin tällä hetkellä vain laukku.”*

Tiukentuneista rajoituksista huolimatta esimerkiksi Rovaniemellä käy yhä venäläisiä ostosmatkailijoita. Suosikkiostoksiin kuuluvat muun muassa pikakahvi, tavallinen kahvi, tee, keksit, juusto ja leipäjuusto, suklaa, makeiset, vaipat, astianpesuaineet sekä lasten talvikengät ja -haalarit. Osa ostoksista on sellaisia, joita ei ole saatavilla Venäjällä. Osa taas on sellaisia, joita voi ostaa Venäjältä, mutta joiden laatu on venäläisten kuluttajien mielestä heikko. Nämä tuotteet voivat olla saman merkkisiä, kuin Suomessa myytävät, mutta ne on valmistettu esimerkiksi Venäjällä tai Ukrainassa.

4. Muutokset venäläisten matkailijoiden matkustusmotiiveissa ja palvelutarpeissa

Tilastokeskus toteutti vuosina 1997–2012 Matkailun edistämiskeskuksen tilaamaa rajahaastattelututkimusta, jossa selvitettiin ulkomaisten matkustajien Suomeen tekemien matkojen määrää, matkan tarkoitusta ja liikennemuotoja, viipymää, majoitustapaa ja rahankäyttöä. (Fast ym. 2011.) Rajahaastattelut jatkuivat Visit Finlandin tilaamina ja Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy:n toteuttamina vuodesta 2013 alkaen.

Tutkimus toteutetaan haastattelemalla ulkomailla asuvia, yli 14-vuotiaita, Suomesta poistumassa olevia matkailijoita. Haastatteluja tehdään Helsingin ja Turun satamissa, Helsingin, Turun, Tampereen, Rovaniemen ja Kittilän lentokentillä sekä itärajan rajaasemilla Vaalimaalla, Nuijamaalla, Vainikkalassa, Imatralla ja Niiralassa. Haastattelupäivät arvotaan koko vuoden ajalle, paitsi Lapissa, jossa haastattelut tehdään talvisesongin aikana. (Visit Finland 2018a)

Rajahaastattelut käsittävät siis myös huomattavan laajan venäläisiä matkailijoita kuvaavan aineiston. Haastatteluaineisto sisältää runsaasti tietoa venäläisten matkailijoiden tarpeista, mieltymyksistä ja määristä. RusLa-hankkeen työhön kuului selvittää, miten poliittis-taloudellinen kriisi on vaikuttanut venäläisten matkailuun. Rajahaastatteluraporttien sisältö vaihtelee vuosittain hieman. Sisältö muuttui erityisesti vuotta 2013 edeltävien ja sitä seuraavien raporttien välillä. Tämä vaikeuttaa muutoksen analysoimista, mutta haastattelujen mittavasta aineistosta voidaan kuitenkin tehdä joitakin johtopäätöksiä.

Vuonna 2013 tammi-elokuussa järjestettyjen rajahaastattelujen tuloksista käy ilmi, että hieman yli puolet Suomessa vierailleista venäläisistä oli kiinnostuneita ostosten tekemisestä. Yli kolmannes oli kiinnostunut luonnosta, samoin kuin kaupunkinähtävyyksistä. Kalastuksesta oli kiinnostunut 30 % vastaajista ja kylpylöistä lähes yhtä moni. (Kurjenoja 2013.)

Vuonna 2017 toteutetuissa rajahaastatteluissa vastaajat olivat kiinnostuneita erityisesti seuraavista:

- rakennukset, linnat, monumentit, museot
- kävely, vaellus, retkeily luonnossa
- shoppailu
- kulttuuri- tai musiikkitapahtumat
- kesämökit, kansallispuistot, pyöräily, kävely tai muut ulkoilma-aktiviteetit
- suomalaiset makuelämykset, sauna tai muut talviaktiviteetit. (Visit Finland 2018.)

Koska selvitysten kategoriat eroavat toisistaan, on mahdollista tehdä suuntaa antava vertailu. Vuosien 2013 ja 2017 tulosten perusteella kiinnostuksen kohteet ovat pysyneet kyseisellä aikavälillä pääosin ennallaan.

Venäläisten Suomeen tekemien matkojen määrä kasvoi 2010-luvun alussa. Vuonna 2010 matkoja tehtiin 2,6 miljoonaa, kun vuonna 2012 matkoja oli jo 3,6 miljoonaa. Matkojen määrä verrattuna edelliseen vuoteen kasvoi 17 % vuonna 2010, 27 % vuonna 2011 ja 10 % vuonna 2012. Päiväkävijöiden osuus oli noin 70 % ja keskimääräinen viipymä 1,4 yötä vuosina 2010 ja 2011. Vuonna 2012 viipymä oli 1,1 yötä. (Fast ym. 2011; 2012; Krzywacki & Tanskanen & Viitaniemi 2013.) Venäläisten matkojen määrä lisääntyi siis voimakkaasti tarkasteluvälillä. Tilastokeskuksen majoitustilastoissa näkyy sama kasvukehitys, joka jatkui vielä vuoden 2013 ajan (Tilastokeskus 2019a). Rajahaastatteluja ei toteutettu vuonna 2013.

Työmatkalla olleet venäläiset kuluttivat vierailunsa aikana noin 380 euroa vuosina 2010 ja 2011. Vuonna 2012 kulutus oli hieman pienempi, 347 euroa. Tuttavien ja sukulaisten luona yöpyvien kulutus vierailun aikana vuosina 2010–2012 oli noin 300 euroa. Muulla vapaa-ajan matkalla olleet kuluttivat noin 260–280 euroa. Muu matka -kategorian keskikulutus oli noin 120–140 euroa. Kaikkien venäläisten matkailijoiden keskimääräinen kulutus vierailun aikana oli 255 euroa vuonna 2010, 263 euroa vuonna 2011 ja 248 euroa vuonna 2012. Selvästi suurin menolaji oli ostokset, joihin kului jokaisena vuonna lähes 200 euroa. Toiseksi suurin kuluerä oli ravintolat ja kahvilat, joiden osuus oli noin 30 euroa. Päiväkävijöiden suuresta osuudesta ja viipymän lyhyydestä johtuen majoituskulut olivat pienet, vain noin 20 euroa vierailua kohden. Kulut pysyivät menolajeittain suhteellisen vakioina kolmen tarkasteluvuoden ajan. Päiväkävijöiden rahankulutus tarkasteluvälillä kasvoi 159 eurosta 190 euroon. Hotellissa yöpyvien kulutus pieneni 447 eurosta 423 euroon. Muussa maksullisessa majoituksessa yöpyvien rahankulutus väheni yli 100 euroa vuosien 2010 ja 2012 välillä. Ilmaismajoittujien rahankulutus oli noin 440 euroa kahden ensimmäisen tarkasteluvuoden aikana ja pieneni viimeisenä vuonna noin 330 euroon. (Fast ym. 2011 & 2012; Krzywacki & Tanskanen & Viitaniemi 2013)

Poliittistaloudellinen kriisi puhkesi vuonna 2014. Vuosina 2015 ja 2016 venäläinen matkailija kulutti Suomessa matkansa aikana 175 euroa. Vuonna 2017 kulutus kohosi 235 euroon. Vuonna 2018 kulutus oli 198 euroa. Venäläiset matkailijat ovat siis

kuluttaneet Suomessa matkansa aikana selvästi vähemmän rahaa kriisin jälkeen, poikkeuksena vuosi 2017.

Rovaniemellä toimivan vähittäiskaupan myyjän mukaan venäläisten ostoskäyttäytyminen muuttui selvästi vuonna 2015. Haastateltava viittaa sitaatissa pakotteisiin, mutta myös ruplan heikkoon kurssiin.

”Kyllä se, vuonna 2015 heti näkyi. Venäläisten turistimäärät ovat kovasti vähentyneet. Tiedetään, mikä siihen vaikuttaa. Mutta myöskin, euron kurssi on noussut tuplaksi, voidaan sanoa. Viisi vuotta sitten, venäläiset ostivat ihan kaikkia tavaroita. Kanan-munia, maidot, maitotuotteet, ihan kaikkia.”

Vähittäiskaupan näkökulmasta muutos on siis ollut huomattava. Sekä venäläisten matkailijoiden kokonaismäärä että yksittäisten matkailijoiden suorittamien ostosten määrä on nyt selvästi pienempi, kuin ennen kriisiä.

5. Venäläisten Lapin matkailun kehittyminen lähivuosina

RusLa-hankkeen tehtäviin kuului ennakoida, miten venäläisten Lappiin suuntautuva matkailu kehittyy lähivuosina. Kaikki vastaajaryhmät saivat ottaa kantaa myös tulevaisuutta koskeviin kysymyksiin. Venäläisten matkanjärjestäjien ja matkailun kehittäjien haastatteluissa korostui valuuttakurssin merkitys. Yleisimmin arviointiin, että mikäli valuuttakurssi pysyy nykyisellä tasollaan, matkailu kasvaa lähivuosina hieman. Myös sellaisia näkemyksiä tuli esille, että muuttuvan poliittistaloudellisen ympäristön vuoksi venäläisten matkailun kehittymistä on vaikea ennakoida ainakaan positiiviseen suuntaan. Kuvasta 13 havaitaan, että lappilaisten matkailun kehittäjien ja matkailuyrittäjien kyselyssä selvästi suurin osa näki venäläismatkailijoiden määrän kasvavan hieman lähivuosina.

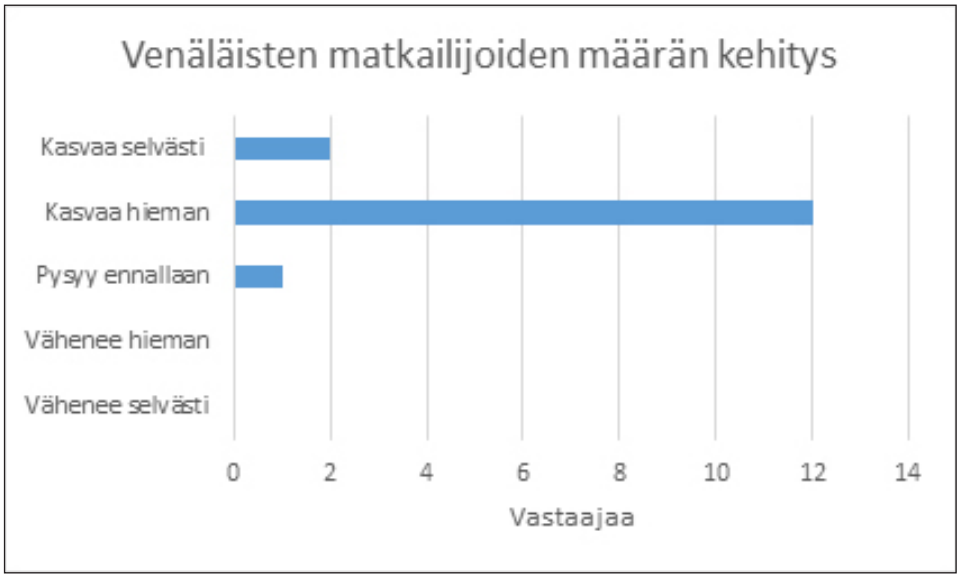

Kuva 13 Venäläisten matkailijoiden määrän kehitys lähitulevaisuudessa

Matkailusta saatavaan taloudelliseen hyötyyn vaikuttaa matkailijamäärän ohella matkailijoiden rahankäyttö erilaisiin palveluihin. Kuvasta 14 havaitaan, että matkailuyrittäjien ja matkailun kehittäjien näkemykset venäläismatkailijoiden rahankäytön kehittymisestä lähitulevaisuudessa jakautuvat jonkin verran. Suurin osa näkee rahankäytön kasvavan ainakin hieman, mutta viisi vastaajaa arvioi sen vähenevän selvästi.

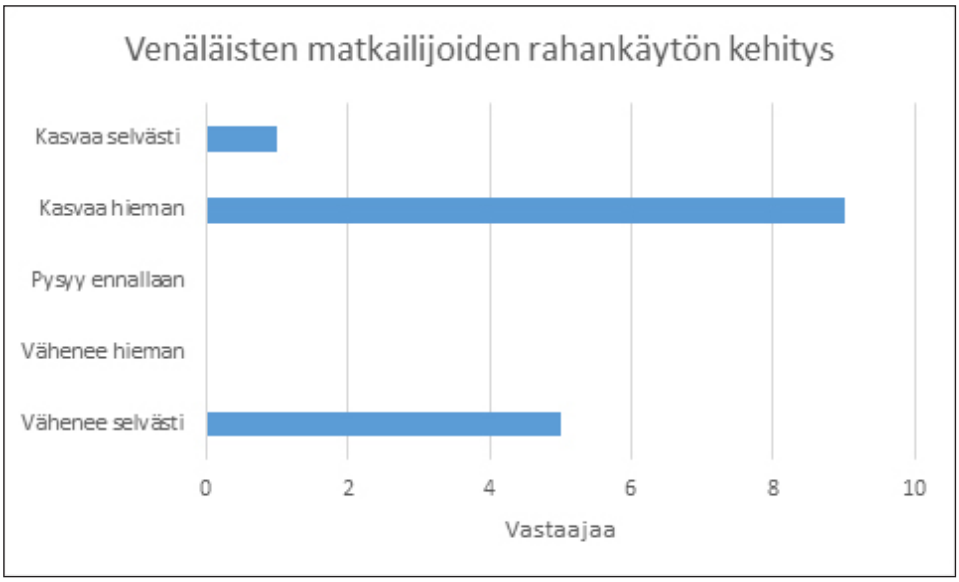

Kuva 14 Venäläisten matkailijoiden rahankäytön kehitys lähitulevaisuudessa

Yrittäjien ja kehittäjien avoimissa vastauksissa otettiin kantaa tulevaisuuteen melko varovaisesti. Avoimien kommenttien perusteella venäläisten matkailu tulee mahdollisesti kasvamaan ainakin hieman. Vastaajien mukaan kasvu ei kuitenkaan riipu pelkästään ulkoisista tekijöistä, kuten valuuttakurssin kehityksestä, vaan venäläisille tulee olla tarjolla oikein hinnoiteltuja ja suunnattuja palveluja.

> *”Hinta-laatu-suhde tulee yhä tärkeämmäksi, rahalle halutaan saada kunnon vastine. Luksustuotteiden ostaminen vähenee, kun samoja tuotteita on saatavana myös Venäjällä.”*

Venäläisille matkailijoille suunnatussa kyselyssä oli kaksi tulevaisuutta koskevaa asenneväittämää. Ensimmäisessä vastaajan tuli arvioida Lappiin tehtävien matkojen mahdollisia muutoksia. Kuvan 15 mukaan lähes puolet näki matkojen määrän säilyvän ennallaan. Noin kolmannes arvioi määrän vähenevän. Viidesosan mukaan matkojen määrä lisääntyy.

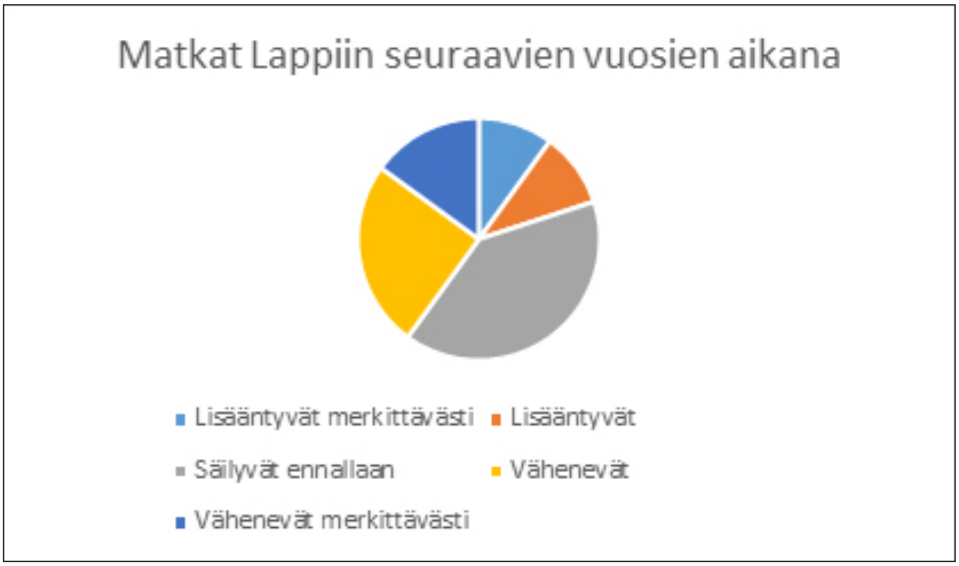

Kuva 15 Venäläisten matkat Lappiin lähivuosien aikana

Kuten matkailuyrittäjien ja matkailun kehittäjien tapauksessa, myös matkailijat saivat ottaa kantaa rahankulutusta koskevaan väittämään. Kuvan 16 mukaan noin kolmannes vastaajista näki rahankulutuksen säilyvän ennallaan lähivuosien aikana. Puolet vastaajista arvioi rahankulutuksen kasvavan. Loput vastaajista näkevät rahankulutuksen vähenevän.

Kuva 16 Muutokset rahankulutuksessa lähivuosien aikana

RusLa-hankkeen tehtäviin kuului ennakointitiedon tuottaminen venäläisten matkailun kehittymisestä lähivuosina. Tulevaisuuden ennakointi on tunnetusti vaikeaa, kuten esimerkiksi Venäjän ja EU:n viisumivapautta koskevat odotukset, ja toteutunut kehitys on osoittanut. Selvitysten tulee silti pystyä myös ennakointiin tai ainakin ennakoinnin tukemiseen, jolloin niitä voidaan hyödyntää suunnittelun apuna. RusLa-hankkeessa kerättiin useita aineistoja, joiden perusteella on mahdollista tehdä arvio venäläisten matkailun tulevasta kehittymisestä. Tausta-aineistojen perusteella on havaittavissa, että venäläisten matkailijoiden määrän väheneminen Lapissa päättyi vuonna 2016. Tämän jälkeen rajanylitysten ja yöpymisten määrät ovat pysyneet suunnilleen ennallaan. Vuosien 2016–2018 välillä ei voikaan havaita selkeää laskevaa tai kasvavaa trendiä.

Haastattelujen ja kyselyjen perusteella venäläisten matkailu tulisi pysymään ennallaan tai kasvamaan hieman lähivuosien aikana. Muut ryhmät ennakoivat pääosin lievää kasvua, mutta itse matkailijat näkivät määrän pysyvän lähinnä ennallaan. Aineistojen perusteella näyttääkin todennäköisimmältä, että venäläisiä matkailijoita saapuu Lappiin lähivuosina vastaava määrä, kuin kuluneiden viimeisen kolmen vuoden aikana. RusLa-hankkeen kysely- ja haastattelutiedot on kerätty loppuvuoden 2018 ja vuoden 2019 ensimmäisen puolen aikana. Uusimmat koko vuoden kattavat tilastotiedot ovat puolestaan vuodelta 2018. Yöpymisiä kuvaavia tietoja on kuitenkin saatavissa kuukausitasolla elokuulle 2019 saakka. Vertaamalla näitä tietoja samaan jaksoon aiempina vuosina, on mahdollista tarkastella toisaalta uusinta kehitystä ja toisaalta hankkeessa muodostetun ennakointitiedon osuvuutta. Kuvan 17 mukaan yöpymiset ovat lisääntyneet hieman vuonna 2019. Neljän vuoden trendissä ei ole kuitenkaan havaittavissa selvää kehitystä.

Kuva 17 Venäläisten yöpymiset Lapissa 2016 – 2019

Venäläisten matkustushalukkuus Lappiin ei ole nykyään välttämättä yhtään pienempi, kuin ennen poliittistaloudellista kriisiä. Sen sijaan venäläisten matkustusmahdollisuudet ovat keskimäärin selvästi huonontuneet. Varakas väestönosa voi yhä matkustaa ja ostaa tai harrastaa mieltymystensä mukaisesti. Iso kuva on kuitenkin muuttunut. Jotta venäläisten matkustaminen lähtisi jälleen selvään kasvuun, tulisi kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtua huomattavia muutoksia. Keskeinen matkustamiseen vaikuttava tekijä on ruplan arvo, johon taas vaikuttavat useat poliittiset ja taloudelliset seikat. Näiden seikkojen kehityksen ennakointi on vaikeaa. Niihin liittyvistä muutoksista voi kuitenkin nähdä heikkoja signaaleja siitä, miten venäläisten matkailu on mahdollisesti kehittymässä. Tällä hetkellä eletään yhä kriisiaikaa ainakin siinä mielessä, että talouspakotteet ovat voimassa. Tilanne on kuitenkin vakiintunut viime vuosina nykyiselle tasolleen. Vuoden 2019 lopulla vaikuttaa siltä, että uuden vuosikymmenen alussa venäläisten matkailu Lappiin ja Suomeen jatkuu vastaavissa merkeissä, kuin kuluneiden viimeisten vuosien aikana.

6. Pohdinta

Venäläisten matkailun kehittyminen 2010-luvulla antaa esimerkin taustalla tapahtuvien muutosten vaikutuksista. Venäläisten vaurastuminen ja maan lähentyminen EU:n kanssa sai aikaan suuria kasvulukuja vuosi vuoden jälkeen. Suunniteltu viisumivapaus olisi todennäköisesti tuonut yhä enemmän itäturisteja myös Suomeen ja Lappiin. Poliittisen ja taloudellisen kentän murrokset näkyivät matkailussa siten, että venäläisten yöpymisiä ja rajanylityksiä kuvaavat tilastokäyrät kääntyivät nopeasti jyrkkään laskuun. Muutos oli poikkeuksellisen suuri, kuten oli myös sen aiheuttanut poliittistaloudellinen kriisi – vastaavia ei nähdä joka vuosi. Silti tapahtumista voi hakea yhtymäkohtia potentiaalisiin matkailun toimintaympäristöä koskeviin muutoksiin, joita voivat aiheuttaa esimerkiksi Brexit ja ilmastokysymykset. Kuinka suuria kysynnän muutoksia nämä voivat saada aikaan, ja millä aikavälillä?

Selvityksen tulokset paljastavat, että venäläisten kiinnostus Lappiin ja Suomeen ei ole hiipunut. Poliittistaloudellinen kriisi vaikuttaa kulutusmahdollisuuksiin, mutta ei vähennä sinänsä mielenkiintoa Suomea kohtaan. RusLan selvityksen perusteella voi tehdä karkeaa jakoa 2020-luvun koitteessa Lappiin suuntaavista venäläisistä matkailijoista. Lomailijat, joita liikkuu erityisen paljon joulun ja uuden vuoden sesongilla, ovat valmiita maksamaan runsaastikin hyvistä palveluista ja tuotteista. Ostosmatkailijat, jotka liikkuvat tasaisemmin ympäri vuoden, arvostavat edullista majoitusta ja tuotteita. Molemmat ryhmät ovat silti valmiita maksamaan laadusta, jos hinta on sopiva.

Raportissa kuvattiin venäläisten matkailijoiden nykytarpeita sekä niiden eroja poliittistaloudellista kriisiä edeltävään aikaan verrattuna. Nykytarpeiden kartoituksen suurimpia puutteita oli, että venäläisten matkailijoiden haastattelut jäivät suunniteltua suppeammaksi. Haastatteluja oli tarkoitus suorittaa joulun 2018 ja loppiaisen 2019 välillä, jolloin Lapissa vierailee runsaasti venäläisiä matkailijoita. Haastattelujen järjestäminen ei kuitenkaan onnistunut tuolloin, vaan ne aloitettiin vasta sesongin jälkeen. Tästä syystä vastausten määrä jäi vähäiseksi, eikä niissä kuvattu Pietarista ja Moskovasta saapuvien lomalaisten näkemyksiä. Laajempi haastatteluaineisto olisi osaltaan antanut varmuutta kertoa tutkittavasta ilmiöstä. Käytössä oli kuitenkin useita aineistoja, joiden perusteella muodostettiin kuva venäläisten matkailun tilanteesta. Vaikka aineistojen tuloksissa oli vivahde-eroja, ne pääosin tukivat toisiaan.

Kuten päättyvän vuosikymmenen alussa toteutetut viisumivapautta koskevat selvitykset osoittivat, ennakointi on vaikeaa, eikä Venäjä tee tässä poikkeusta. Parhaaksi keinoksi ennakoida sanotaan tulevaisuuden rakentamista itse. Tämä ei kuitenkaan välttämättä onnistu laajempien kokonaisuuksien ennakoinnissa. Tällöin ennakointi perustuu hyvin pitkälti tiettyihin nykytilanteen pohjalta arvioituna tehtyihin oletuksiin ja lähtökohtiin. Mikäli merkittäviä taloudellisia muutoksia ei tapahdu, venäläisten matkailu jatkunee lähivuosina nykyisessä mitassaan tai lievästi kasvaen. Ruplan heikko arvo sanelee tällä hetkellä omat realiteettinsa. Aina on kuitenkin mahdollista pyrkiä parempaan ainakin rakentamalla ennalta puitteita mahdolliselle tulevalle kasvulle. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tarjoamalla venäjänkielisiä palveluja tai tietoa. Venäläisten matkailun romahdus ei ollut Lapille katastrofi, koska alueella on tukeuduttu useisiin markkina-alueisiin. Oppi on hyvä muistaa yhä, nyt käänteisesti. Vaikka venäläisten matkailulla on nyt maakunnan tasolla vähäinen kokonaismerkitys, itään ei kannata kääntää kokonaan selkää, etenkin jos elinkeinolle pyritään säilyttämään ”monta tukijalkaa”.

Kirjallisuus

Bofit (2019a) Venäjän talouden kasvu jäi vaimeaksi alkuvuonna. Bofit viikkokatsaus 2019/30. Luettu 21.8.2019 osoitteesta: https://www.bofit.fi/fi/seuranta/viikkokatsaus/2019/vw201930_2/

Bofit (2019b) BOFIT Venäjä-ennuste 15.3.2019. BOFIT Venäjä-ennuste 2019–2021. BOFIT Venäjä-ryhmä. Suomen Pankki BOFIT – Siirtymätalouksien tutkimuslaitos. Luettu 23.8.2019 osoitteesta:https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/16068/bve119.pdf?sequence=1

BP (2019) Statistical Review of World Energy/ Country and regional insights/ Russia. Luettu 13.9.2019 osoitteesta: https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy/country-and-regional-insights/russia.html

Business Finland, Visit Finland 2018. Visit Finland matkailijatutkimus 2017. Luettu 26.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/tutkimukset-ja-tilastot/tutkimukset/

Danske Bank (2018) EUR/RUB – Yhdysvaltojen pakotteiden uhka kasvaa välivaalien lähestyessä. Luettu 30.10.2018 osoitteesta: https://www.danskebank.fi/PDF/fi/Yritysasiakkaat/Verkkopalvelut/MarketsOnline/Valuuttakurssiennuste.pdf

Fast M. & Hafeez K. & Krzywacki J. & Saarenmaa K. & Tanskanen E. & Viitaniemi L. (2011). Rajahaastattelututkimus. Osa 24 Ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2010. 1.1.–31.12.2010. Matkailun edistämiskeskus/ Tilastokeskus. Luettu 26.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/tutkimukset-ja-tilastot/tutkimukset/page/3/

Fast M. & Hafeez K. & Krzywacki J. & Saarenmaa K. & Tanskanen E. & Viitaniemi L. (2012). Rajahaastattelututkimus. Osa 25 Ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2011. 1.1.–31.12.2011. Matkailun edistämiskeskus/ Tilastokeskus. Luettu 26.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/tutkimukset-ja-tilastot/tutkimukset/page/3/

Finavia (2019a) RE: Maakuntatilastot, sähköposti 4.4.2019 Venla Lamppu – Pasi Satokangas.

Finavia (2019b) VS: Venäläisten lennot, sähköposti 22.9.2019 Joni Nojonen – Pasi Satokangas.

Kaitila V. & Kotilainen M. (2015) Öljy ja uudistukset ratkaisevat. Venäjän merkitys Suomen elinkeinoelämälle. Luettu 13.9.2019 osoitteesta: https://www.etla.fi/wp-content/uploads/oljy_ja_uudistukset_ratkaisevat_ETLA_B266.pdf

Krzywacki J. & Tanskanen E. & Viitaniemi L. (2013). Rajahaastattelututkimus. Osa 26 Ulkomaiset matkailijat Suomessa 1.1.–31.12.2012. Matkailun edistämiskeskus/

Tilastokeskus. Luettu 26.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/tutkimukset-ja-tilastot/tutkimukset/page/3/

Kurjenoja J. (2013) Venäläiset kuluttajat Suomessa. Tax-free-ostokset ja yöpymiset. Rajahaastattelututkimus tammi–elokuu 2013. Poiminta selvityksestä. Luettu 5.7.2019 osoitteesta: https://www.google.com/search?source=hp&ei=PzcfXbSsJLKorgSCiJTYCg&q=ven%C3%A4l%C3%A4iset+kuluttajat+suomessa&oq=ven%C3%A4l%C3%A4iset+kuluttajat+suomessa&gs_l=psy-ab.3...1041.6664..6820...1.0..0.127.2636.28j4.....0....1..gws-wiz.....0..0j0i22i30j33i22i29i30j33i160j33i21.HwJpTF_jEv4

Pasanen K. & Pesonen J. (2016). Venäläiset matkailijat Suomessa. Potentiaaliset asiakkaat Saimaan alueelle. Itä-Suomen yliopisto, Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos. Luettu 17.10.2018 osoitteesta: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20161183/urn_nbn_fi_uef-20161183.pdf

Rajavartiolaitos (2014) Lapin rajavartioston vuosi 2013. Luettu 19.6.2019 osoitteesta: https://www.raja.fi/lr/tiedotteet/1/0/lapin_rajavartioston_vuosi_2013_49736

Rajavartiolaitos (2019a) Tilastoja Lapin rajavartioston toiminnasta. Lapin itärajan rajanylityspaikkojen rajanylitykset vuosina 2013–2019. Luettu 19.6.2019 osoitteesta: https://www.raja.fi/download/77003_6_Lapin_itaraja_tammi_2019.pdf?58a779a3a98ad688

Rajavartiolaitos (2019b) Raja-Joosepin kansalaisuusjakauma 2019. Tilanne 3.2.2019. Luettu osoitteesta: https://www.raja.fi/download/77001_4_RajaJoosepin_kansalaisuus_3.2.2019.pdf?dd3164a3a98ad688

Rajavartiolaitos (2019c) Sallan rajanylityspaikan kansalaisuusjakauma 2019. Tilanne 3.2.2019. Luettu osoitteesta: https://www.raja.fi/download/77000_3_Sallan_kansalaisuus_3.2.2019.pdf?b40a5da3a98ad688

Rajavartiolaitos (2019d) Raja-Joosepin ja Sallan rajanylitysliikenne kuukausittain 2016 – tammikuu 2019. Luettu 5.11.2019 osoitteesta: https://www.raja.fi/download/76999_2_Salla_ja_Jooseppi_kuukausijaolla_viivad_tammi_2019.pdf?288153a3a98ad688

Satokangas P. (2014) EU:n ja Venäjän mahdollisen viisumivapauden vaikutukset Sallassa: Viisumivapauden vaikutukset pohjoisessa – Viva North. Lapin ammattikorkeakoulu 2014. Luettu 15.10. 2019 osoitteesta: https://www.theseus.fi/handle/10024/86140

Simola H. & Solanko L. (2019) BOFIT Policy Brief 2017 No. 3. Katsaus Venäjän öljy- ja kaasusektoriin. Luettu 13.9.2019 osoitteesta: https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/14622/bpb0317.pdf?sequence=1

Suomen pankki (2019) Valuuttakurssit, vuosineljänneksen keskiarvo. Luettu 15.10.2019 osoitteesta: https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/valuuttakurssit/taulukot/valuuttakurssit_taulukot_fi/valuuttakurssit_short_fi/

SVKK (2018) Talouspakotteet. Luettu osoitteesta: https://www.svkk.fi/pakotteet/

TAK Oy. Venäjän passi- ja viisumikäytännöt. Tietoa Venäjän passijärjestelmästä, viisumikäytännöistä sekä viisumitilastoista. Luettu 24.10.2019 osoitteesta: http://www.rusgate.fi/wp-content/uploads/2014/03/04_liite_venajan_passi_ja_viisumikaytannot.pdf

Taloussanomat (2019) Raaka-aineet. Raakaöljy (Brent), USD. Luettu 27.8.2019 osoitteesta: https://www.is.fi/taloussanomat/porssi/raaka-aineet/

Tilastokeskus (2019a) Vuosittaiset yöpymiset ja saapuneet vieraat majoitusliikkeissä muuttujina Maakunta, Maa, Majoitusliikkeen tyyppi, Tiedot ja Vuosi. Luettu 15.10.2019 osoitteesta: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__lii__matk/statfin_matk_pxt_11j1.px/table/tableViewLayout1/

Tilastokeskus (2019b) Kuukausittaiset yöpymiset ja saapuneet asuinmaittain muuttujina Maa, Alue, Tiedot ja Kuukausi. Luettu osoitteesta: http://visitfinland.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/VisitFinland/VisitFinland__Majoitustilastot/visitfinland_matk_pxt_116n.px/table/tableViewLayout1/

Ulkoministeriö (2018) Ukrainan tilanne: pakotteet. Luettu osoitteesta: https://um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzZJNVo/content/ukrainan-tilanne-pakotteet/385142?curAsset=0&stId=47307

Yle (2018) Venäjä rajoittaa matkustajien ruuan ja tavaroiden vientiä Suomesta Venäjälle – vaikutukset voivat näkyä kaupoissa. Luettu 15.10.2019 osoitteesta: https://yle.fi/uutiset/3-10574408

Visit Finland (2015) Visit Finland Matkailijatutkimus 2014. Visit Finland tutkimuksia 1. Finpro, Visit Finland, Helsinki 2015. Luettu 30.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2015/06/Visit-Finland-Matkailijatutkimus-2014.pdf?dl

Visit Finland (2016) Visit Finland Matkailijatutkimus 2015. Visit Finland tutkimuksia 3. Finpro, Visit Finland, Helsinki 2016. Luettu 30.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/studies/visit-finland-matkailijatutkimus-2015/

Visit Finland (2017) Visit Finland Matkailijatutkimus 2016. Visit Finland tutkimuksia 9. Finpro, Visit Finland, Helsinki 2017. Luettu 30.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2017/03/9-Visit-Finland-matkailijatutkimus-2016.pdf?dl

Visit Finland (2018a) Visit Finland Matkailijatutkimus 2017. Visit Finland tutkimuksia 9. Finpro, Visit Finland, Helsinki 2018. Luettu 30.10.2018 osoitteesta: http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2018/06/T2018-Visit-Finland-matkailijatutkimus-2017.pdf?dl

Visit Finland (2018b) Visit Finland matkailijatutkimus 2017. Venäläiset matkailijat. Visit Finland tutkimuksia. Business Finland, Visit Finland. Helsinki 2018. Luettu osoitteesta: file:///H:/Rusla/visit-finland-matkailijatutkimus-2017-venaja.pdf

Visit Finland (2019a) Vuosittaiset yöpymiset ja saapuneet asuinmaittain muuttujina Maa, Alue, Vuosi ja Tiedot. Luettu osoitteesta: http://visitfinland.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/VisitFinland/VisitFinland__Majoitustilastot/visitfinland_matk_pxt_116t.px/table/tableViewLayout1/

Visit Finland (2019b) Visit Finland matkailijatutkimus 2018. Visit Finland tutkimuksia. Business Finland, Visit Finland, Helsinki 2019. Tutkimus- ja analysointikeskus Tak Oy. Luettu 27.8.2019 osoitteesta: https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/travel/studies/visit-finland-matkailija-tutkimus-2018.pdf

Väylävirasto (2019) VS: Venäläisten junamatkustaminen. Sähköposti Harri Lahelma – Pasi Satokangas 3.4.2019.

Venäläisten matkailu Lappiin ja muualle Suomeen kasvoi voimakkaasti 2010-luvun ensimmäisinä vuosina. Vuonna 2014 alkanut poliittistaloudellinen kriisi käänsi kehityksen päinvastaiseksi. Viime aikoina venäläisten rajanylitykset ja yöpymiset eivät ole enää vähentyneet, vaan havaittavissa on ollut jopa elpymistä. Venäläisiä matkailijoita koskeva tieto on monilta osin vanhentunut kriisin aikana. RusLa-hankkeessa selvitettiin, mitkä ovat venäläisten tarpeet 2020-luvun vaihteessa.

Lapin korkeakoulukonserni LUC

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020

LAPIN LIITTO

LAPIN AMK
Lapland University of Applied Sciences

www.lapinamk.fi

ISBN 978-952-316-321-8